

Szabadulás?

Tegyi Tibor

Téma: a börtönviselt ember és a társadalom kapcsolata

Keret: Baradlay János 15 éves volt, amikor egy családi veszekedés során ittasan leszúrta szintén ittas nevelőapját. Hat év fegyházra ítélték. A fegyházban szakmát és érettségit szerzett. Szabadulása után elhelyezkedett egy vállalatnál, ahol egy összejövetelel lopással gyanúsítják.

Fókusz: Milyen előítéletekkel kell szembenéznie egy börtönviselt embernek a munkába álláskor?

Tanulási terület: előítéletek átgondolása

Csoport: drámaprojektben jártas 14-15 évesek

Időkeret: 2 tanóra

Eszközigény: fotó (írásvetítő), a gyermekvédelmi jelentése, személyi lap, „helyzet”-kártyák, papír – íróeszköz – biztosítótű, zakó, borítékok, szerepkártya, zene (magnó)

- 1. FOTÓ, tanári információ, SZOBORJÁTÉK.** A tanár egy képet vetít ki (*1. számú melléklet*). Egy képet hoztam nektek. Ez a kép akár az utca egy része is lehetne... Állj egy olyan szoborba, amely kifejezi, hogy járókelőként hogyan hat rád ez a kép!
- 2. Egész csoportos egyeztetés:** Milyen épület ablakát láthatjuk? Kik lehetnek az ablaknál? Miért vannak ott?
- 3. Tanári információ:** A Komárom-Esztergom Megyei Napló 2000. február 20-i számában olvasható egy rendőrségi beszámoló egy 15 éves fiúról, aki leszúrta nevelőapját. Ez a fiú a kép egyik szereplője (*rámutatok az egyik alakra*). A kép a fiatalok aszói börtönében készült. Ennek a fiúnak a történetét, életének egy későbbi szakaszát ajánlom a mai játékunkhoz.
- 4. SZOBORJÁTÉK.** A tanár **kis csoportokban** (3-4 fő) egy **szobrot** kér a résztvevőktől, amelyik kifejezi, hogy a külvilág mit gondol a fiúról. Nem a rokonság vagy az ismerősök, hanem az újságolvasók! Egy olyan szobrot kér, ami kifejezi, hogy a fiú társadalmi helyzete mennyire stabil, illetve mennyire nem az. A tanulók egyike legyen a fiú, a többiek a csoportok egyeztetése során fontosnak tartott szerepeket vegyék fel (de akár tárgyak funkcióját is betölthetik). A teremben lévő berendezési tárgyak is használhatók – ha például a játékok úgy gondolják, hogy nehéz egy gyerekkel megmutatni a szobrot, akár kiválthatják egy székekkel az alakját, avagy többen is játszhatják történetünk központi figuráját.
A szobrok megnézése, értelmezése után az elhangzott véleményeket, kulcsszavakat rögzíthetjük.
- 5. Tanári információ:** A fiú börtönbe kerüléséről, ottani életéről két dokumentum áll a rendelkezésünkre. Az egyik egy jelentés, amelyet az általános iskola gyermekvédelmi felelőse írt a családsegítő szolgálat kérésére (*2. számú melléklet*), a másik pedig a személyi lapja, ami a börtönben készült (*3. számú melléklet*).
- 6. Egyeztetés, pontosítás:** Mit tudunk a fiúról? (információinkat rögzíthetjük a SZEREP A FALON konvenció ábrájába)
- 7. MÍMES JÁTÉK.** A mai napon két óra múlva telik le Baradlay János büntetése. A tanár arra kéri a csoportokat, hogy készítsenek **három csoportban némajátékot** arról, hogy miként képzelik el B. J. szabadulás utáni életét a kártyán olvasható élethelyzetben:
 - visszatérés a családba
 - a régi ivócimborák közt
 - munkahely keresése (nagyobb csoportlétszám esetén további lehetséges élethelyzetek: találkozás az általános iskolás szerelemmel; újra az általános iskolában; találkozás a gyermekvédelmi felelőssel)

A némajátékok után egyeztetés arról, hogy mennyire elképzelhetőek, mennyire reálisak a látottak (a kép túl rózsaszín, pesszimista vagy hihető).

8. **Tanári információ:** A szabadulás után sikerült B. J.-nek munkát kapnia. Két hónap múlva a munkahelyén összejövetelt rendeztek. Ide minden dolgozó hivatalos, aki már régebben a vállalatnál dolgozik.
9. **Egyeztetés** arról, hogy milyen profilú vállalathoz került, milyen foglalkozású emberek dolgoznak a vállalatnál, milyen munkakörbe vették fel B. J.-t.
10. **Szerepek felvétele.** A tanár a vállalat dolgozóinak **szerepét ajánlja** a résztvevőknek. Az előzetes egyeztetés alapján mindenki választ magának nevet, foglalkozást és életkort. Az igazgató és a munkaügyi szerepét a tanár kiveszi a választható körből.
11. **KIS CSOPORTOS IMPROVIZÁCIÓ.** A tanár azt kéri, hogy a közel azonos munkakörben dolgozók alkossanak csoportokat és **rögtönözzenek jeleneteket:** a vállalat hírlevélben hívja össze dolgozóit a következő hétfőre, a munkaidő befejezését követő időpontra. A közel azonos munkakörben dolgozók arról beszélgetnek, hogy mi lehet az összehívás témája. A tanár „karmesterként” irányítja a beszélgető csoportokat: az a csoport szólal meg (annak a jelenetnek a hangereje emelkedik meg), amelyikre a tanár mutat.
12. A vállalati összejövetel **terének (gyors) berendezése (TÉRMEGHATÁROZÁS).**
13. **Tanári információ:**

Elérkezett a hétfő délután, és a dolgozók számára eddigre már kiderült, hogy ez egy ünnepi összejövetel, hiszen mindenki, aki hivatalos volt ide, a nap folyamán jutalmat kapott, átlagban nem is keveset. A munkaidő lejártá után azok, akik nem kaptak jutalmat, hazamentek, a többiek pedig ott maradtak egy fehérasztalos összejövetelre. Egy ilyen összejövetelen sok mindenről szó esik, és előbb-utóbb szóba kerülnek a távollevők. Ennek a beszélgetésnek azt a szeletét nézzük meg, amikor B. J. a téma (múltja természetesen nem maradhatott titokban!), róla folyik a szó. Ebben a beszélgetésben én a munkaügyi csoport vezetőjeként veszek részt.
14. **EGÉSZ CSOPORTOS IMPROVIZÁCIÓ:** A fenti narrációval előkészített rögtönzés akkor áll meg, amikor **a tanár szerepből** felkiált: „Nem látta valaki a jutalomborítékom? Sehol nem találok!”

A tanár egy **FÉNYKÉPET** kér a résztvevőktől, amely azt a pillanatot rögzíti, amikor a pénzt nem találó munkaügyi már negyedszer nézi át a táskáját, és a jutalom nincs meg. Mi minden járhatott ebben a pillanatban annak a fejében, akinek nincs meg a jutalma? Hangosítsuk ki a gondolatait (**GONDOLATKÖVETÉS!**)

Szükség esetén a tanáré az utolsó megszólalás: *A Baradlay egyedül volt az irodámban, amikor visszamentem a vécéről.*
15. **Tanári közlés:**

Az összejövetel másnapján veletek együtt B. J. is ment dolgozni, ahogy a többi napon. Találkozott a munkatársaival, a vállalat dolgozóival, ahogy eddig is. Szeretném, ha egy **SZOBORBAN** megmutatnátok ezt a találkozást. Azt a pillanatot mutassátok meg, amikor az összejövetel utáni napon először találkoztok vele! Az első gesztusokat, reakciókat fogalmazza meg a szobor!
16. A tanár megnézi a szobrokat és a legizgalmasabbak szobrok alkotóitól a póz megtartását, a többiektől pedig azt kéri, hogy válasszanak egy szobrot, majd ezt követően fogalmazzák meg egy mondatban, hogy mit gondolhatott B. J., amikor találkozott az adott dolgozóval (**GONDOLATKÖVETÉS**).
17. A tanár arra kéri a játszókat, hogy a 4. pontban alkotott szobraikat idézzék fel, és alkossanak egy újabb **SZOBROT**: a történetek után hogyan változtatnának B. J. szobrán? Változott-e – bármilyen irányban is – a stabilitása?

1. sz. melléklet

Üzenet Aszódról (részlet a sorozatból, 1975) – Urbán Tamás Balázs Béla-díjas fotóművész alkotása¹

2. sz. melléklet

Kossuth Lajos Általános Iskola Tatabánya Jellemzés Baradlay János 8.d osztályos tanulóról

Körülményei:

A család komfort nélküli, két szobás lakásban él. A nevelőapja munkanélküli. A szülők italozó életmódot folytatnak. A nevelőapa gyakran bántalmazza az édesanyát és a gyerekeket is. A családban nevelt öt gyerek közül János a legidősebb. Ő az anya első házasságából született. Testvérei felnéznek rá, mert néha alkalmi munkákból szerzett pénzzel segíti a család megélhetését. Sajnos a szülők italozó példája már rá is átragadt.

A tanuló:

Jó értelmi képességű, de családi problémák miatt gyakran hiányzik az iskolából. Ezért ismétli most a nyolcadik évfolyamot. Az iskolában mogorva, zárkózott. Érzékenységet a társaival szembeni – sokszor ok nélküli – agresszióval palástolja. Nevelőivel nyíltan nem tiszteletlen.

A gyermek érdekében javasolom nevelőotthoni elhelyezését.

Tatabánya, 1999. március 20.

Kató Jánosné
gyermekvédelmi felelős

3. számú melléklet

SZEMÉLYI LAP

Név: Baradlay János
Szül. hely: Tatabánya

¹ Megjelent: ANTOLÓGIA, Fiatal Fotóművészek Stúdiója, 1977-1984. A képet a szerző engedélyével és segítségével közöljük.

Szül. idő:	1985. augusztus 29.
Anyja:	Gábrriel Mária
Lakcím:	Tatabánya, Gyár utca 132.
Családi állapot:	nőtlen
Iskolai végzettség:	faipari technikum (intézetünkben végezte el)
Büntetés oka:	hirtelen felindulásból alkoholos befolyásoltságban elkövetett emberölés
Ítélet:	6 év fegyház fiatalokorúak börtönében letöltve
Szabadul:	2006. augusztus 23.

Tenaflly

Vági Eszter

Időkeret: 90 perc

Csoport: 15-16 évesek, lehetőleg drámás jártassággal, ha megoldható; praktikus, ha nincs több 20 főnél.

Játékbeli idő, helyszín: A történet manapság játszódik, mondjuk, 2003-ban. Tenaflly egy New Jersey állambeli kisváros az USA-ban. A távolítás, hogy a történet Amerikában játszódik, részben kicsit talán az életformáról alkotott kép miatt érdekes, de a játék megkönnyítése és lehetséges mélyítése érdekében nyugodtan értelmezzük a kisváros fogalmát hazai léptékek, az itthon ismert viszonyok szerint.

Téma: A helyi, nagyon jól működő, magas színvonalú oktatást biztosító középiskolát – szorító körülmények miatt – össze akarják vonni a szomszéd város sokkal gyengébb iskolájával. A helyi lakosok és így a diákok között szinte alig van fekete bőrű, míg a szomszéd település lakóinak jelentős része fekete. A történetet egy középosztálybeli asszony, Christine szempontjából vizsgáljuk.

Fókusz: Hogyan képviselhetjük egy dilemma helyzetben az általunk helyesnek vélt nézőpontot, ha közben több ellentétes érdekcsoport is a mi segítségünket várja?

Tanulási terület: erkölcsi kérdés(ek) átgondolása – előítéletek, igazságosság

1. Tanári narráció és fotók: Történetünk 2003-ban játszódik, az USA-ban. Tenaflly-ban vagyunk, ami egy New York közelében lévő kisváros. Történetünk középpontjában egy család áll, illetve főleg az anyuka, Christine. Történetünk idején Christine 48 éves, van egy (vagy két) nagyobb gyermeke is (a rendelkezésre álló vagy a beszerezhető fotóktól függően), aki(k) már kirepült(ek) otthonról. Fiatalos külsejű középosztálybeli asszonyról van szó. Mióta az USA-ban él, immár 20 éve, többféle munkával is próbálkozott, újságírást, jogot tanult. Jelenleg alkalmi újságíróként dolgozik, illetve olykor részt vesz piacutatási munkákban is. Fix állása tehát nincs, mindig keres és általában talál is rövidebb-hosszabb távú feladatokat.

Nézzük meg együtt az alábbi fotókat és tárgyakat, majd a látottak alapján beszéljünk arról, milyennek tűnik ez a család, ennek az asszonynak az élete, a környezete, a szokásai stb.!

A képek:

Fontos közlés a résztvevők felé: a fotók egyike sem a történet évében készült, mindegyik (legalább 5-10 évvel) korábbi állapotot tükröz.

- A város főutcája, boltokkal, mozival – az utca széles, a boltok nagyok, tágasak, jól felszereltek, a mozi kissé kopott. Van egy kávéház és két kis étterem/étkezdé is. Feltűnő, hogy egyetlen 2 emeletesnél magasabb épület sincs köztük.
- Családi fotó: apa, anya, lányaik/gyerekeik a házuk kertjében – bő 8 évvel ezelőtti nyári kép. A ház hátsó fala látszik, a kert kicsi, de szépen gondozott, sok virággal. Háttérben látszik, hogy kerítés választja el őket a szomszédoktól.
- A lány az iskolában, osztályképek – formális és „vidámkodó” képek egyaránt legyenek! Huszonöt körüli osztálylétszám. Vickie láthatóan mindenütt eléggé középpontban van.